

Column

Machtige ambtenaren

In de Volkskrant Top 200 van invloedrijkste Nederlanders komen onthutsend weinig ambtenaren voor, berichtte re.Public twee weken geleden. Wel veel topmensen uit het bedrijfsleven, oud-politici en vertegenwoordigers van de typisch Nederlandse overleg-economieorganen zoals de SER (Rinnooy Kan), de werkgevers (Wientjes) en de vakbond (Jongerius). In de onderste regionen van de top 200 vinden we welgeteld één ambtenaar en één oud-ambtenaar. Wat zegt dat over de macht van ambtenaren?

Niet zoveel, om meerdere redenen. Allereerst omdat de samenstellers zijn begonnen met het selecteren van organisaties die de belangrijkste gesprekspartners van de regering vormen (denk aan Bouwend Nederland of KPN), en van daaruit bij de individuele vertegenwoordigers (Brinkman en Scheepbouwer) uitkwamen. Via die zoekstrategie stuit je niet op ambtenaren; ministeries werden niet meegenomen in de selectie. Die ene oud-ambtenaar op nummer 187 bijvoorbeeld doet alleen maar mee omdat hij na zijn ambtelijke carrière allerlei andere invloedrijke posities heeft bekleed.

De top 200 is bovendien gebaseerd op de gedachte dat positie iets zegt over de invloed die een persoon heeft. Geen gekke gedachte hoor, deze positiemethode is van oudsher een van de meest betrouwbare methoden om bestuurlijke elites in beeld te krijgen. Maar uiteindelijk is het alleen maar potentiële invloed die wordt gemeten: deze 200 mensen zitten op plekken waar ze invloed kunnen uitoefenen, maar of ze dat ook doen is niet duidelijk. Dus de stelling dat een kleine elite Nederland bestuurt en richting geeft, zoals de Volkskrant-journalisten schrijven, is hiermee zeker niet bewezen.

Zelf onconcludeerde ik jaren geleden in mijn proefschrift dat rijksambtenaren de meeste invloed hebben in de Haagse arena. Bewijs daarvoor vind ik in zekere zin bij deze top 200. In de telling krijgen directe gesprekspartners van bewindslieden en Kamerleden de meeste punten, en hoe verder iemand van deze topmensen vandaan zit, hoe minder hij meetelt. Ambtenaren hebben echter ook directe toegang tot hun bewindslieden. Sterker nog: voor een minister weegt wat zijn eigen mensen hem vertellen vaak zwaarder dan de invloedspogingen van buitenaf. Gelukkig maar. Niet omdat ik ambtenaren veel macht gun, maar omdat dat is waarvoor ze zijn ingehuurd: het adviseren, lees: beïnvloeden, van hun minister.

Klaartje Peters (39) is zelfstandig onderzoeker en publicist